

Nr 199.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna; given Stockholms slott den 11 mars 1932.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

B. v. Stockenström.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, statsråden GÄRDE, HAMBIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet von Stockenström, anför:

I årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, har Kungl. Maj:t under punkterna 77 respektive 78 föreslagit riksdagen att, i avvidan på de propositioner i ämnet, som kunde varda förelagda riksdagen, för budgetåret 1932/1933 beräkna dels för Sveriges utsädesförening ett extra anslag av 248,000 kronor, dels ock för understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm ett extra anslag av 75,000 kronor.

Till uppehållande av *Sveriges utsädesförenings verksamhet* har riksdagen från och med 1905 årligen anvisat medel. För ändamålet hava såsom extra anslag anvisats för budgetåret 1930/1931 244,700 kronor och för innevarande budgetår 248,000 kronor, därav 144,415 kronor till uppehållande av föreningens vetenskapliga verksamhet och för ledning av och samarbete med föreningens filialer samt 103,585 kronor till uppehållande av verksamheten vid föreningens filialer vid Ultuna, i Östergötland, Kalmar län, Västergötland, Värmland, Västernorrlands län, Jämtland och Luleå.

Anslaget har pläгат bestämmas till skillnaden mellan föreningens beräknade utgifter och inkomster. Bland de senare märkes särskilt den av allmänna svenska utsädesaktiebolaget till föreningen, enligt dem emellan ingånget avtal, utgivna ersättningen för övertagande av från föreningen utgående nya sorter och eliter av lantbruksväxter. För tiden till och med den 30 juni 1933 gäller härutinnan ett den 3 mars 1930 dagtecknat avtal mellan nämnda kontrahenter, vilket avtal av Kungl. Maj:t genom skrivelse den 14 mars 1930, nr 271, för yttrande underställdes riksdagen. Enligt 12 § i avtalet har bolaget att till föreningen erlægga dels en årlig grundavgift av 60,000 kronor, dels ock, för den händelse att bolagets årliga försäljning av föreningens originalvaror skulle överstiga 1,500,000 kronor, en tilläggsavgift av två procent av den överskjutande försäljningssumman för dylika originalvaror.

Till understödjande av den praktiskt vetenskapliga *verksamheten å Weibullsholm* har riksdagen från och med budgetåret 1924/1925 årligen anvisat extra anslag. Anslaget har för skilda år uppförts med något olika belopp. För budgetåret 1930/1931 liksom för innevarande budgetår har anslaget uppförts med 75,000 kronor.

Framställningar föreligga nu om äskande hos riksdagen av anslag för budgetåret 1932/1933 för såväl *Sveriges utsädesförenings verksamhet* som den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm. Innan jag närmare ingår på dessa anslagsärenden, torde jag i detta sammanhang få beröra en med anledning av begäran av 1930 års riksdag verkställd utredning rörande de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna.

I. Verkställd utredning rörande de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna.

1930 års
riksdag.

Såsom nyss erinrats underställde Kungl. Maj:t genom skrivelse den 14 mars 1930, nr 271, riksdagen ett förslag till förnyat avtal mellan *Sveriges utsädesförening* och allmänna svenska utsädesaktiebolaget, avsett att gälla för viss tid efter den 30 juni 1930.

Uti sitt över Kungl. Maj:ts berörda skrivelse avgivna utlåtande den 6 maj 1930, nr 71, uttalade jordbruksutskottet — jämte det utskottet förord-

dade, att avtalet skulle gälla under tre år intill den 1 juli 1933 — att utskottet förutsatte, att Kungl. Maj:t skulle under tiden för omförmälda avtals giltighet låta verkställa den närmare utredning, som vore erforderlig för ett säkrare bedömande av betingelserna för att kunna på ett för den till största delen med statsmedel uppehållna utsädesföreningen och för den växtodlande allmänheten så ekonomiskt fördelaktigt sätt som möjligt i marknaden utföra från föreningen utgående nya sorter och stammar. Vid utredningen borde jämväl undersökas annan, eventuellt möjlig utväg för förädlingsmaterialets utnyttjande än den för närvarande anlitade ävensom huruvida icke nya grunder för beräkning av statsbidraget till föreningen kunde tillämpas; och ifrågasatte utskottet, om icke, i stället för ett årligen med ledning av uppgjord stat beräknat belopp, kunde utgå ett lämpligt avvägt fixerat anslag, varmed föreningen hade att räkna vid den årligen återkommande planläggningen av dess verksamhet. Utskottet förväntade, att det förslag härutinnan, vartill den förutsatta utredningen kunde komma att leda, förelades senast 1932 års riksdag, på det att riksdagen i god tid före avtalstidens utgång kunde taga ställning till frågan. I samband med utredningen borde enligt utskottets mening givetvis även komma i betraktande, vilken ställning den andra statsunderstödda växtförädlingsanstalten, Weibullsholm, ur statens synpunkt lämpligen borde intaga. Likaledes syntes böra uppmärksammas dessa båda anstalters inbördes ställning.

Sedan riksdagen, med godkännande av jordbruksutskottets nämnda utlåtande, i skrivelse den 31 maj 1930, nr 321, anhållit om utredning rörande de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna med beaktande därvid av vad utskottet anfört, tillkallade jag, jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 augusti 1930, tre utredningsmän att verkställa den av riksdagen begärda utredningen.

Såsom jag redan i statsverkspropositionen omförmälde hava förenämnda utredningsmän (*växtförädlingsutredningen*) den 10 december 1931 avlämnat betänkande med utredning rörande de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna (st. off. utr. 1931: 34).

Växtförädlingsutredningen.

I sin allmänna motivering framhålla utredningsmännen beträffande växtförädlingens betydelse för vårt land, att en på vetenskapliga grunder bedriven växtförädling även för framtiden är av behovet påkallad och att densamma i flera avseenden behöver utvidgas. Dess åsidosättande skulle enligt utredningsmännens mening för landet innebära en stor förlust. Enär växtförädlingsverksamheten måste arbeta på lång sikt och då det visat sig icke vara möjligt att från utövarna av den merkantila exploateringen av förädlingsresultaten erhålla ett mot förädlingskostnaderna svarande vederlag, hade man enligt utredningsmännens uppfattning att räkna med, att understöd från det allmännas sida även i fortsättningen

Allmän
motivering.

komme att i stor utsträckning krävas för växtförädlingsverksamhetens upprätthållande.

Vid överblickande av olika åtgärder avseende växtförädlingsverksamhetens vid Svalöv framtida organisation hava utredningsmännen ansett sig kunna konstatera, att den nuvarande organisationen av själva förädlingsarbetet i allt väsentligt fungerat på ett tillfredsställande sätt. I överensstämmelse härmed hava utredningsmännen vid planläggandet av ifrågavarande organisationsuppgift utgått ifrån, att de i vårt land på grund av erfarenheten tillämpade formerna för verksamheten borde i stort sett även framdeles upprätthållas, men att å andra sidan brister och olägenheter vid densamma borde i möjligaste mån elimineras.

De anmärkningar, som framförts mot den vid Svalöv bedrivna växtförädlingsverksamheten, rikta sig enligt utredningsmännen huvudsakligen mot det ekonomiska förhållandet såväl mellan utsädesföreningen och bolaget som ock mellan dessa kontrahenter och staten. Utsädesföreningen och bolaget hade skilda förvaltningar, varav avsevärda olägenheter förorsakades. Den ena institutionen hade intet inflytande på den andras förvaltning och ekonomi. För ernående av största möjliga ekonomisering vore denna anordning mindre ändamålsenlig. Det ekonomiska förhållandet mellan nämnda kontrahenter och staten vore icke heller tillfredsställande. Bestridandet av kostnaderna för själva växtförädlingsverksamheten vore nämligen för närvarande ordnat så, att staten tillsköte allt erforderligt rörelsekapital utöver föreningens egna mycket begränsade inkomster samt bolagets årliga bidrag. Det vore icke för bolaget och knappast ens för föreningen av något verkligt intresse, att förädlingskostnaderna hölles inom rimliga gränser.

Utredningsmännen anse vidare, att den särskilt vid Svalöv anlita organisationen för förädlingsprodukternas exploatering ur olika synpunkter givit anledning till erinran. Sålunda skulle alltför många genom förädlingsverksamheten erhållna nya sorter hava utsläppts i marknaden, och föga reellt inflytande från det allmännas sida hade kommit att utövas på de priser, till vilka växtförädlingens produkter tillhandahölles jordbrukarna.

För att råda bot på ifrågavarande missförhållanden är det enligt utredningsmännens åsikt nödigt, att ändring av den nuvarande organisationen genomföres. Utredningsmännen hava funnit det därvid vara angeläget att, till åstadkommande av ett mera ekonomiskt tillfredsställande resultat av verksamheten i dess helhet, växtförädlingen och exploateringen av dess produkter förläggas under en och samma ledning. Samtidigt borde emellertid staten beredas sådant inflytande över växtförädlingen, att garantier i möjligaste mån vunnas för dennas upprätthållande i en med hänsyn till jordbrukets krav önskvärd omfattning och på en fullt tillfredsställande nivå. Med iakttagande av dessa synpunkter, framhålla utredningsmännen, hade organisationsförslaget utarbetats.

Utredningen utmynnar i förslag om bibehållande av växtförädlingsanstalterna vid Svalöv och Weibullsholm såsom självständiga och av varandra oberoende företag, båda understödda av statsbidrag.

Utrednings-
männens för-
slag.

Vidkommande växtförädlingsverksamheten vid *Svalöv* föreslås sådan ändring av den nuvarande organisationen, att den av utsädesföreningen och utsädesbolaget utövade växtförädlingen respektive exploateringen av dess produkter sammanföras under gemensam ledning. Den samfällida verksamheten avses att bedrivas antingen av ett enskilt eller av ett statligt affärsföretag, med anledning varav två olika alternativ framlagts. Statens medverkan påkallas i båda fallen.

Enligt det första alternativet föreslås staten övertaga Sveriges utsädesförenings för växtförädlingen använda egendom och med nyttjanderätt, mot viss arrendeavgift, upplåta denna till ett enskilt bolag — eventuellt, efter framdeles förda förhandlingar, allmänna svenska utsädesaktiebolaget — vilket bolag förutsättes skola enligt vissa för verksamhetens organisation närmare angivna bestämmelser bedriva växtförädling i minst samma omfattning, som utsädesföreningen nu utövar, samt tillika omhänderhava exploateringen av förädlingsprodukterna.

Värdet av utsädesföreningens för överlåtelse ifrågakommande egendom har med ledning av föreningens balansräkning för år 1930 enligt vissa grunder beräknats till 396,344 kronor, vari ingå tillgångar vid huvudanstalten till ett belopp av 364,750 kronor samt vid filialerna till ett belopp av 31,594 kronor. Med nyttjanderätt avses att till bolaget upplåta större delen av den vid huvudanstalten och filialerna förefintliga egendomen. Den årliga arrendeavgiften har såvitt angår den från huvudanstalten upplåtna egendomen beräknats efter 4.5 procent av värdet av denna och sålunda upptagits till 15,300 kronor. Angående dispositionen av den vid filialerna befintliga egendomen lämnas närmare redogörelse i samband med övriga filialerna berörande frågor.

Statsbidrag till växtförädlingsarbetets bedrivande avses tillkomma bolaget med belopp, motsvarande hälften av bolagets enligt vissa grunder beräknade årliga kostnader för själva förädlingsverksamheten. Enligt preliminär beräkning, vilken uppgjorts med ledning av föreningens inkomster och utgifter för budgetåret 1931/1932, skulle vid tillämpning av nämnda beräkningsgrunder statsbidraget till huvudanstaltens verksamhet under sagda budgetår hava uppgått till 101,900 kronor. För statsbidrags tillgodonjutande föreslås vissa villkor, i huvudsak innefattande allmänna föreskrifter med avseende å växtförädlingsverksamhetens organisation och bedrivande samt befogenhet för lantbruksstyrelsen att handhava överinseendet över såväl förädlingsverksamheten som ock bolagets i samband därmed stående affärsverksamhet.

Enligt det andra alternativet skulle ett huvudsakligen av staten bildat aktiebolag förvärva såväl den av Sveriges utsädesförening för växtförädlingsarbetets bedrivande använda egendomen som ock de

av allmänna svenska utsädesaktiebolaget för exploateringen av föreningens förädlingsprodukter disponerade tillgångarna. Värdet av den för överlåtelse ifrågakommande, utsädesföreningen tillhöriga egendomen har därvid uppskattats efter enahanda grunder, som under första alternativet angivas, och upptages sålunda till 364,750 kronor. Från utsädesbolaget förutsattes det statliga bolaget övertaga tillgångar till ett uppskattat värde av 3,871,000 kronor. Värdet av de för växtförädlingen och exploateringen av förädlingsprodukterna erforderliga, för bolagets förvärv avsedda tillgångarna beräknas sålunda till ett sammanlagt belopp av 4,235,750 kronor. Bolagets kapitalbehov har uppskattats till omkring 7,300,000 kronor. Häri ingår dels det nyssnämnda, för egendomsinlösen beräknade beloppet, 4,235,750 kronor, dels ock ett rörelsekapital av 3,051,800 kronor. Av det nya bolagets aktiekapital, förslagsvis 6,000,000 kronor, ifrågasattes staten övertaga 5,000,000 kronor i form av stamaktier, under det att återstoden i form av preferensaktier skulle lämnas till teckning av vissa av Kungl. Maj:t utsedda enskilda personer, representerande sammanslutningar på jordbrukets område m. fl. I avseende å rörelsens bedrivande, statsbidrag m. m. föreslås i huvudsak enahanda bestämmelser som beträffande det första alternativet. Utredningsmännen hava ansett det andra alternativet i högre grad än det första tillgodose vissa ur det allmännas synpunkter angelägna intressen samt förordat, att detta lägges till grund för den blivande organisationen.

För att bättre tillgodose växtförädlingen inom mellersta och norra Sverige hava utredningsmännen föreslagit, att *utsädesföreningens Ultuna- och Västernorrlandsfilialer* ombildas till en mellansvensk, respektive en norrländsk fullständig växtförädlingsstation samt att till den senare för den norrländska s. k. innerbygden anknyses en substation, till vilken Jämtlandsfilialen avses ombildad. Enligt närmare specificerade, approximativa beräkningar skulle engångskostnaderna för växtförädlingsstationernas upprättande uppgå till följande belopp, nämligen för stationen vid Ultuna till 210,000 kronor, kostnader för uppförande av bostäder åt tjänstemännen därvid oberäknade, för stationen vid Lännäs, Västernorrlands län, till 60,000 kronor och för substationen vid Torsta, Jämtlands län, till 4,000 kronor eller till sammanlagt 274,000 kronor. Rörande växtförädlingsstationernas organisation föreslås närmare föreskrifter. Verksamheten vid stationerna förutsattes ingå såsom ett led i verksamheten hos ettdera av de förenämnda bolagen. Vid det första alternativet skulle engångskostnaderna för stationernas upprättande bestridas av staten och egendomen med nyttjanderätt upplåtas till det enskilda bolaget. Den årliga arrendavgiften har därvid beräknats efter 4.5 procent av värdet av till bolaget upplåten egendom och sålunda uppskattats till 13,308 kronor. Vid det andra alternativet förutsattes det statliga bolaget bestrida engångskostnaderna i fråga. De årliga driftkostnaderna, inklusive arrendavgift, hava för den mellansvenska, respektive den norrländska förädlingsstatio-

nen jämte dess substation beräknats uppgå till 67,901, respektive 54,417 kronor. Statsbidrag till verksamheten vid förädlingsstationerna föreslås utgå till den mellansvenska stationen med 65 procent av nettokostnaden för förädlingsverksamheten och till den norrländska stationen jämte dess substation med 90 procent av sagda nettokostnad. Det årliga statsbidraget till ifrågavarande växtförädlingsstationer beräknas, hänfört till nämnda driftkostnader, uppgå till 93,100 kronor.

Av *utsädesföreningens övriga filialer* hava utredningsmännen ansett filialerna i Kalmar, Östergötlands och Värmlands län samt eventuellt även filialen i Norrbottens län böra ombildas till s. k. sortprövningsstationer. Filialen i Skaraborgs län anses böra nedläggas och sortprövningsverksamheten för ifrågavarande område förläggas till Lanna försöksgård. Frågan om sortprövningsstationernas blivande organisation föreslås böra närmare övervägas i samband med utredningen angående ordnandet i allmänhet av försöksväsendet på jordbruksområdet. Filialerna i fråga förmenas dock böra tillsvidare i befintligt skick övertagas av centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet och inordnas under denna anstalts förvaltning. Den årliga driftkostnaden för varje sortprövningsstation beräknas endast obetydligt överstiga kostnaden för motsvarande filial.

För bedömande av de genom växtförädlingsverksamheten framkomna nya växtsorternas odlingsvärde anse utredningsmännen en *officiell sortprövning* vara synnerligen viktig. Enligt utredningsmännens förslag skulle sortprövningens första moment, nämligen sorternas odling i jämförande försök, äga rum, förutom vid statens försöksgårdar, jämväl vid de nyupprättade sortprövningsstationerna ävensom vid annan statlig eller statsunderstödd försöksverksamhet av sådan art, att därpå kunde grundas ett tillförlitligt bedömande av sorternas odlingsvärde. Det har förutsatts ankomma på centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet att i fråga om denna del av sortprövningen meddela föreskrifter och utöva ledning. För det andra ledet av sortprövningen, d. v. s. bedömandet av de vid de jämförande försöken framkomna resultaten, föreslå utredningsmännen inrättandet av en särskild institution, förslagsvis benämnd växtförädlingsrådet.

Slutligen hava utredningsmännen med avseende på *kontrollen över försäljningen av de statsunderstödda växtförädlingsanstalternas förädlingsprodukter* uppställt två alternativa förslag. Det ena åsyftar, att de växtförädlande bolagen själva skola omhändervärd hela kontrollen, dock att sortäktethetskontrollen skall verkställas av statens centrala frökontrollanstalt. Enligt det andra alternativet skall kontrollen överlämnas åt statens centrala frökontrollanstalt, därvid emellertid bolagen själva böra handhåva stamsädeskontrollen och den förberedande kvalitetskontrollen. Utredningsmännen förorda för sin del, att bolagen böra tillerkännas valfrihet mellan de föreslagna alternativa anordningarna. Sortäktethetskon-

trollen förutsättes sålunda under alla omständigheter böra uppdragas åt statens centrala frökontrollanstalt.

Växtförädlingsanstalten vid *Weibullsholm* föreslås, såsom nyss berörts, bibehållen såsom särskild växtförädlingsanstalt, i likhet med Svalövsanstalten understödd med statsbidrag. Såsom betingelse för dylikt bidrag förutsättes växtförädlingsverksamheten organiserad efter enahanda grunder, som av utredningsmännen vidkommande Svalövsanstalten föreslagits. Statsbidrag, till beloppet beroende av den omfattning, vari verksamheten vid anstalten kommer att upprätthållas, anses likaledes böra utgå enligt för Svalövsanstaltens vidkommande föreslagna grunder. Enligt preliminär beräkning skulle vid verksamhetens uppehållande i nuvarande omfattning statsbidrag komma att utgå med 83,300 kronor. Där-
est av ekonomiska skäl eller eljest verksamhetens omfattning inskränkes, förutsättes statsbidraget skola reduceras i förhållande till därav föranledd kostnadsminskning. För statsbidrags tillgodonjutande föreslås liknande villkor, som ansetts böra gälla i fråga om statsunderstöd till den vid Svalöv bedrivna förädlingsverksamheten.

Yttranden.

Över utredningsmännens betänkande och förslag hava yttranden afgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, kanslersämbetet för rikets universitet, matematisk-naturvetenskapliga sektionen av filosofiska fakulteten i Lund och det större akademiska konsistoriet därstädes, styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, styrelsen för staten centrala frökontrollanstalt, lantbrukshögskolekommittéer, Sveriges utsädesförening, allmänna svenska utsädesaktiebolaget, W. Weibull aktiebolag, styrelsen för kemisk-växtbiologiska anstalten inom Norrbottens län samt av följande hushållningssällskaps förvaltningsutskott, nämligen Uppsala läns, Östergötlands läns, Kalmar läns södra, Göteborgs och Bohus läns, Älvsborgs läns norra, Skaraborgs läns, Värmlands läns, Kopparbergs läns, Jämtlands läns, Västernorrlands läns, Västerbottens läns och Norrbottens läns. Vidare hava Halmstadsortens lantbruksklubb och södra Hallands lantbruksklubb yttrat sig i frågan. Slutligen har W. Weibull aktiebolag inkommit med ytterligare en skrift i ärendet.

Samtliga dem, som sålunda yttrat sig, hava — med undantag i huvudsak allenast för W. Weibull aktiebolag, som dock uttalat sig endast om förslaget i vad det avser bolagets verksamhet — i allt väsentligt ställt sig avvisande mot utredningsmännens förslag. Särskilt har förslaget rörande omorganisation av verksamheten vid Svalöv uppkallat bestämda gensagor från så gott som alla håll.

I vissa yttranden framhålles, att Svalövsinstitutionen i sin nuvarande form kan anses såsom landets officiella organ för växtförädlingsfrågor, vilken institution sedan lång tid tillbaka framgångsrikt utvecklat sig till en fast och bärkraftig praktiskt-vetenskaplig organisation, som vore ett mönster för officiell växtförädling och haft grundläggande betydelse för

hela den moderna växtförädlingen samt för landets jordbruk. Denna välkända och internationellt erkända anstalt borde ej nedbrytas och ersättas med en organisation efter oprövade linjer, och detta så mycket mindre som utredningsmännen själva uttalat, att det nuvarande förädlingsarbetet vid Svalöv i allt väsentligt fungerat på ett tillfredsställande sätt.

Den av utredningsmännen förordade sammanföringen till ett företag, ett affärsbolag, av det vetenskapliga förädlingsarbetet och den merkantila verksamheten för förädlingsprodukternas exploatering har i åtskilliga yttranden betecknats innebära en allvarlig fara för den fria vetenskapliga forskningen. Det har anförts, att den första förutsättningen för att en vetenskaplig växtförädlingsverksamhet skulle kunna fylla sin uppgift till gagn för jordbruket vore, att vetenskapsmännen stode oberoende av merkantila synpunkter och intressen. Att ställa förädlingsverksamheten under ett bolags affärsmässiga ledning skulle dels menligt inverka på möjligheterna för anstalten att, såsom hittills, utföra officiella och opartiska undersökningar samt förvärva och behålla verkligt dugande vetenskapsmän, dels ock på ett ofördelaktigt sätt påverka förädlingsarbetets inriktning och omfattning. Av *matematisk-naturvetenskapliga sektionen vid Lunds universitet* har framhållits, att förflyttningen på sin tid av universitetets institut för ärftlighetsforskning till utsädesföreningens anstalt i Svalöv förutsatte det förhållandet, att föreningen vore en fullt självständig vetenskaplig institution, skild från merkantila synpunkter och intressen.

Från olika håll har vidare mot utredningsmännens organisationsförslag erinrats, att statsverkets konstnader härigenom skulle ökas, att ett avsevärt kapitalutlägg bleve ofrånkomligt samt att statlig affärsverksamhet icke plägade giva gynnsamt ekonomiskt resultat. Rörande förslagets statsekonomiska sida har *statskontoret* framhållit bland annat följande. Båda de alternativa förslagen torde för statsverket komma att medföra betydande kapitalutlägg och högst avsevärda ekonomiska risker, i all synnerhet om den samfällida verksamheten för växtförädling och produkternas affärsmässiga exploatering skulle utövas av ett statligt bolag, i vilket även enskilda intressen bereddes delaktighet. Vid alternativet med ett bolag, däri staten skulle teckna stamaktier för 5,000,000 kronor, å vilka högst 4.5 procent utdelning skulle erhållas och detta först sedan de enskilda aktieägarna å av dem innehavda preferensaktier erhållit utdelning, skulle, i den mån full förräntning icke kunde påräknas å stamaktierna, det för förvärv av dessa erforderliga kapitalet enligt de regler, som numera vunnit tillämpning i fråga om anvisande av anslag till kapitalökning, få anskaffas genom ianspråktagande av andra statsinkomster än lånemedel. Att å riksstaten uppföra ett nytt kapitalinvesteringsanslag å 5,000,000 kronor, för vars täckning skattemedel till betydande belopp måste anlitas, vore knappast tillrättligt med hänsyn till nuvarande statsbudgetära läge. Även vid det andra alternativet erfordrades ett avsevärt

kapitalutlägg av statsmedel med ty atföljande ekonomiska risker för statsverket.

I avseende å utredningsmännens förslag om viss indragning av utsädesföreningens filialer har så gott som enstämmigt framhållits, att filialernas verksamhet varit och fortfarande vore av betydande värde för växtförädlingsverksamheten, då de möjliggjorde en efter landets växlande odlingsförhållanden anpassad växtförädling. Från representanter för de delar av landet, där enligt förslaget en indragning av filialer skulle ske, framhålles kraftigt den olägenhet, detta skulle medföra för dessa landsdelars förseende med för dem avpassade sorter. Inskränkningen i antalet filialer anses i nu åsyftade yttranden ej bliva kompenserad av ett utbyggande av två filialer till förädlingsstationer. *Styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet* har emellertid förklarat sig benägen antaga, att den lokala växtförädlungen, med de anslag som nu stode den till buds, skulle vara mest betjänt med att koncentreras till ett mindre antal stationer, men har tillagt, att styrelsen i avsaknad av mera fullständig utredning i ämnet icke kunnat bilda sig en bestämd uppfattning i denna fråga, vilken tarvade ytterligare utredning.

Utredningsmännens förslag beträffande verksamheten å Weibullsholm har i de avgivna yttrandena allenast i obetydlig omfattning gjorts till föremål för erinran. *Lantbruksstyrelsen* har emellertid, bland annat, påpekat önskemålen om något friare ställning för växtförädlingsarbetet därstädes i förhållande till affärsverksamheten samt om ökat samarbete mellan de båda statsunderstödda anstalterna. *Centralanstaltens styrelse* har ansett, att ett övervägande borde ske om en sammanslagning av de båda statsunderstödda växtförädlingsanstalterna eller en uppdelning av arbetsuppgifterna dem emellan.

Flera av dem, som yttrat sig i ärendet, hava, jämte det de avstyrkt utredningsmännens förslag, framfört vissa synpunkter i avseende å frågans fortsatta behandling. *Sveriges utsädesförening* har sålunda begärt ny utredning, bedriven i enlighet med de av 1930 års riksdag angivna direktiven, vilka föreningen ansett att utredningsmännen gått utanför. Från *några hushållningssällskap* har framförts tanken på utsädesföreningens ombildning till en ren statsinstitution för växtförädlingsverksamhet. *Styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt* har ansett, att förhållandet mellan staten, föreningen och allmänna svenska utsädesaktiebolaget borde i fortsättningen ordnas för längre tid, helst genom avtal för en tioårsperiod. I avbidan på resultatet av ny utredning, borde nu gällande avtal förlängas förslagsvis till och med den 30 juni 1935. *Styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet* har framhållit, att frågan om sortprövning borde ytterligare övervägas i samband med den nyligen igångsatta utredningen om en mera enhetlig organisation av försöksverksamheten på växtodlingens område. Därjämte har anstaltsstyrelsen gjort gällande, att den av utredningsmännen verkställda utred-

ningen över huvud taget ej vore så fullständig, att därpa kunde grundas beslut om åtgärder av den ingripande karaktär, som i betänkandet föresloges. Vid den erforderliga ytterligare utredningen borde undersökas, huruvida icke en ändamålsenlig organisation av växtförädlingsverksamheten kunde vinnas med bibehållande av anstalten vid Svalöv under i stort sett oförändrad organisation, ävensom huruvida icke en gemensam ledning borde skapas för all statsunderstödd växtförädlingsverksamhet. *Statskontoret* har uttalat, att den fortsatta behandlingen av ärendet borde inriktas på att få åstadkommet ett förslag, som vore för statsverket mindre genomgripande och medförde mindre utgifter och ekonomiska risker än utredningsmännens förslag. *Lantbruksstyrelsen* har föreslagit, att en ny utredning i ämnet verkställes i närmare anslutning till de givna direktiven, samt har beträffande ärendets fortsatta behandling framhållit i huvudsak följande synpunkter. En grundläggande princip vid denna utredning syntes böra vara, att den av Sveriges utsädesförening bedrivna verksamheten fortfarande upprätthölles såsom en fristående institution med bibehållen möjlighet att genom filialverksamhet i landets olika delar direkt verka för tillgodoseende av jordbrukets olika krav på växtförädlingens område. Då av föreliggande utredning syntes framgå, att vid exploaterande av växtförädlingens resultat samverkan med ett affärsbolag vore behövlig och då ett statligt bolag icke syntes lämpligt här för, torde en blivande utredning framför allt böra åsyfta ett ändamålsenligt ordnande för längre tid framåt av förhållandena mellan utsädesföreningen och utsädesbolaget i Svalöv, varvid särskilt torde böra beaktas möjligheten och skäligheten av att bolaget övertog en större del av de med förädlingsverksamheten förenade kostnaderna. Sedan denna fråga klarlagts, torde vidare böra undersökas möjligheten av ett för motsvarande tid fixerat, till beloppet bestämt statsanslag till utsädesföreningens verksamhet, med beaktande jämväl av föreningens filialverksamhet. Vidare syntes ytterligare utredning erforderlig i syfte att utröna, i vilken omfattning och under vilka förutsättningar det allmänna borde ekonomiskt stödja förädlingsverksamhet, som bedreves av utsädesfirma, med särskilt aktgivande på växtförädlingsverksamheten vid Weibullsholm.

Slutligen har lantbruksstyrelsen anfört följande. Nu gällande avtal mellan utsädesföreningen och utsädesbolaget vid Svalöv utginge den 1 juli 1933. Riksdagen hade uttalat en önskan att redan 1932 bliva satt i tillfälle att taga ställning till statens understödjande verksamhet på detta område för framtiden. Detta vore emellertid i det läge, vari frågan nu befunne sig, enligt lantbruksstyrelsens förmenande uteslutet. En ny utredning komme givetvis att taga tid. Det torde vidare kunna ifrågasättas, huruvida den för tillfället rådande depressionen icke talade mot att påskynda ett ställningstagande till de viktiga spörsmål, som här föreläge. Depressionen kunde nämligen dels få en mindre lämplig inverkan på det ekonomiska avtal, som eventuellt kunde komma till stånd mellan

de båda Svalövsintressenterna, dels ur jordbrukssynpunkt ofördelaktigt påverka statsmakternas ställningstagande i frågan. Det kunde därför med fog ifrågasättas, huruvida icke Kungl. Maj:t redan nu borde inhämta riksdagens medgivande att, därest Kungl. Maj:t skulle så finna skäligt, godkänna en förlängning av det mellan kontrahenterna gällande avtalet ytterligare ett år eller till den 1 juli 1934.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad jordbruksutskottet 1930 uttalat om önskvärdheten av att frågan om de statsunderstödda växtförädlingsanstalternas framtida ställning måtte kunna föreläggas senast 1932 års riksdag hade det givetvis varit önskvärt, att denna begäran kunnat efterkommas. Detta har likväl icke synts mig möjligt. Till följd av de starkt divergerande åsikter, som framkommit å ena sidan i utredningsmännens betänkande och å andra sidan i de häröver avgivna yttrandena, har nämligen frågan om de statsunderstödda växtförädlingsanstalternas framtida organisation kommit i det läge, att jag ansett det uteslutet att nu kunna för Kungl. Maj:t framlägga ett på grundval av den verkställda utredningen utarbetat förslag i ämnet. Jag vill därtill anmärka, att ett genomförande av utredningsmännens förslag förutsätter förhandlingar med såväl utsädesföreningen som utsädesbolaget bland annat i fråga om förvärv av viss dessa institutioner tillhörig egendom, vilka förhandlingar med hänsyn till den erforderliga tiden för desamma samt de svårigheter, som sannolikt skulle hava mött för enighets vinnande, under alla omständigheter skulle hava lagt hinder i vägen för framläggande för innevarande års riksdag av slutligt förslag i ämnet på grundval av utredningsmännens betänkande. Jämväl synas mig flera av de i yttrandena framförda invändningarna mot utredningsmännens förslag vara av den art, att de måste tillmätas stort avseende vid frågans slutliga omprövning.

Då jag sålunda i den nu uppkomna situationen måst avstå från att framlägga något utarbetat förslag i ämnet, innebär detta ingalunda, att frågan härmed måste skjutas åt sidan. Tvärtom delar jag den från flera håll uttalade uppfattningen, att spørgsmålet om den statsunderstödda växtförädlingsverksamheten bör göras till föremål för fortsatta överväganden. Jag har emellertid funnit det vara lämpligt, att innan ytterligare utredning i ärendet igångsättes, riksdagen, som på sin tid påkallade verkställande av utredning rörande de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna och därvid uppdrog vissa riktlinjer för utredningens bedrivande, nu beredes tillfälle att taga del av vad i ärendet hittills förekommit. För frågans fortsatta handläggning är det nämligen av betydelse att träffa ett avgörande, huruvida utredningsarbetet bör fullföljas enligt de av utredningsmännen angivna linjerna med ett statligt övertagande helt eller delvis av Svalövsanstalten och ett sammanförande i ett företag av växtförädlings- och affärsverksamheten m. m., eller om den fortsatta utredningen bör, på sätt i yttrandena i allmänhet förordats, in-

riktas på ett ernående inom den nuvarade organisationens ram av en tillfredsställande lösning av de särskilda spörsmål, som angåvos i jordbruksutskottets förenämnda utlåtande nr 71 vid 1930 års riksdag. För egen del anser jag det vara mest lämpligt att, innan ett slutligt ställningstagande sker till frågan om den statsunderstödda växtförädlingsverksamhetens framtida organisation och ett val alltså göres mellan de olika utvägarna, ett alternativt förslag upprättas jämväl i enlighet med sist antydda linje och allvarliga försök göras att inom den nuvarande organisationens ram uppnå en ur det allmännas synpunkt godtagbar lösning av frågan. För så vitt icke från riksdagens sida anses mera lämpligt att fullfölja utredningsarbetet enligt utredningsmännens förslag, torde jag alltså framdeles få hos Kungl. Maj:t hemställa om igångsättande av förnyad utredning i ämnet, avseende upprättande av ett alternativt förslag på sätt nyss antytts.

Vad slutligen beträffar den av lantbruksstyrelsen och styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt framförda tanken på viss förlängning av det nu gällande, av staten godkända avtalet mellan föreningen och bolaget, anser jag det icke vara oundgängligen påkallat, att ett avgörande härom träffas redan vid årets riksdag. Det torde nämligen icke böra vara helt uteslutet, att såsom resultat av det fortsatta utredningsarbetet kan framkomma något förslag rörande sådan ändrad ordning för föreningens finansiering, som kan tillämpas redan från och med tiden för nu gällande avtals utlöpande den 1 juli 1933. Skulle så icke bliu fallet, torde frågan om det gällande avtalets eventuella förlängning för någon kortare tid kunna i god tid föreläggas nästa års riksdag.

II. Anslag för budgetåret 1932/1933 till Sveriges utsädesförening.

Såsom inledningsvis erinrats är anslaget för Sveriges utsädesförening för innevarande budgetår uppfört med 248,000 kronor, därav 144,415 kronor till uppehållande av föreningens vetenskapliga verksamhet och för ledning av och samarbete med föreningens filialer samt 103,585 kronor till uppehållande av föreningens filialer.

I skrivelse den 5 augusti 1931 har *styrelsen för Sveriges utsädesförening* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för föreningens och dess filialers verksamhet anvisa för budgetåret 1932/1933 ett anslag av sammanlagt 267,885 kronor. Den sålunda begärda anslagshöjningen utgör 19,885 kronor samt hänför sig uteslutande till verksamheten vid huvudanstalten. Höjningen har motiverats *dels* därmed att inkomstsumman beräknats komma att på grund av utebliven tilläggsavgift från allmänna svenska utsädesaktiebolaget nedgå från 92,000 till 86,800 kronor eller med 5,200 kronor, *dels ock* med krav å utgiftsökningar om tillhoppa 14,685 kronor.

Av de ifrågasatta ökningarna i utgifterna hänföra sig 610 kronor till på grund av nytillkommande ålderstillägg väntad stegring i avlöningsstaten, 200 kronor för ledning av och samarbete med filialerna (från 1,800 kronor till 2,000 kronor), 7,000 kronor för föreningens kontrollverksamhet (från 15,000 till 22,000 kronor), 300 kronor för samlingarnas vård och tillökning (från 200 till 500 kronor), 600 kronor för bibliotek och prenumeration (från 1,200 till 1,800 kronor), 500 kronor för tidskriften (från 6,500 till 7,000 kronor), 200 kronor för trycksaker (från 1,500 till 1,700 kronor), 200 kronor för kontorsutgifter (från 700 till 900 kronor), 200 kronor för post, telefon och telegraf (från 2,000 till 2,200 kronor), 200 kronor för uppvärmning och belysning (från 5,800 till 6,000 kronor), 1,000 kronor för underhåll av byggnader (från 4,000 till 5,000 kronor), 500 kronor för underhåll av trädgård, park och vägar (från 2,800 till 3,300 kronor), 200 kronor för försäkringar (från 1,700 till 1,900 kronor), samt 1,300 kronor för hyra för den s. k. dubbelvillan (från 1,000 till 2,300 kronor). Minskning beräknas i posten lokala sortförsök med 200 kronor (från 1,800 till 1,600 kronor), i posten räntor med 1,300 kronor (från 13,300 till 12,000 kronor) samt i posten diverse utgifter med 225 kronor (från 1,675 till 1,450 kronor). Den återstående höjningen hänför sig till utgifter för föreningens försöksverksamhet, vilka för nästkommande budgetår uppförts med ett från 40,500 kronor till 44,000 kronor eller sålunda med 3,500 kronor förhöjt belopp.

Över föreningens framställning har *lantbruksstyrelsen*, efter remiss, den 16 december 1931 inkommit med yttrande, däri styrelsen med hänvisning till det läge, vari frågan om de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna på grund av den då pågående utredningen befunne sig, anfört, att styrelsen icke ansett sig böra ingå på någon principgranskning av föreningens ifrågavarande framställning utan allenast tillstyrkt sådana höjningar i det föreningen för innevarande budgetår tilldelade anslaget, som vore att betrakta såsom rent automatiska. Härom har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Av föreningens framställning framginge, att dylika ofrånkomliga höjningar endast gällde avlöning till föreningens tjänstemän. Höjningar eller sänkningar av andra poster i föreningens inkomst- och utgiftsstat vore antingen av principiell art eller av sådan beskaffenhet, att lantbruksstyrelsen under förhanden varande förhållanden ansåge sig icke böra upptaga dem till närmare granskning.

I statförslaget överensstämde de för befattningshavarna vid huvudanstalten å Svalöv upptagna avlöningsbeloppen på ett par undantag när med den för innevarande budgetår godkända lönestaten. För sistnämnda budgetår vore till löner beräknat ett belopp av 88,550 kronor, vartill komme 500 kronor som arvode till siffergranskare. Enligt föreliggande framställning borde här tillkomma dels ålderstillägg för tiden 1 januari—30 juni 1933 med 250 kronor till avdelningsföreståndaren N. Sylvén, dels ock till avdelningsföreståndaren J. Rasmussen, för vilken beräknats ett halvt ålderstillägg uti anslaget för 1931/1932, nu ytterligare ett halvt sådant tillägg med 250 kronor. Lantbruksstyrelsen kunde vitsorda riktigheten av sålunda ifrågasatta höjningar. Dyrtidstillägg borde, enligt tidigare fastställda grunder, under den tid, statförslaget avsåge, till följd av dessa löneförhöjningar beräknas utgå med ett från 20,390 kronor till 20,510 kronor förhöjt belopp. För huvudanstalten borde sålunda beräknas en

höjning av sammanlagt 620 kronor, och skulle de för huvudanstalten beräknade utgifternas slutsumma — som för budgetåret 1931/1932 beräknades till 236,440 kronor — härigenom komma att utgöra 237,060 kronor.

Vid beräkning av statsunderstöd till huvudanstalten plägade från utgifterna dragas de beräknade inkomsterna. Inkomsterna utgjorde enligt föreliggande statsförslag 86,800 kronor, fränsett en förhöjning å posten hyror med 100 kronor, som i föreningens förslag vore upptaget med samma belopp å utgiftssidan. Motsvarande inkomstsumma utgjorde näst föregående år 92,000 kronor. Skillnaden hade uppkommit därigenom, att föreningen nu icke ansett sig kunna påräkna en tilläggsavgift å 5,200 kronor från allmänna svenska utsädesaktiebolaget.

Lantbruksstyrelsen hade för sin del icke funnit anledning till annan erinran mot föreliggande förslag till inkomster, än att styrelsen för det dåvarande ansåge sig icke kunna taga hänsyn till nämnda av föreningen gjorda sänkning å 5,200 kronor. För täckande av uppkommen brist på verksamheten vid huvudanstalten skulle således erfordras ett statsunderstöd av 145,060 kronor, vilken summa för erhållande av ett avrundat anslagsbelopp, syntes böra sänkas till 145,015 kronor.

Beträffande de beräknade utgifterna för verksamheten vid föreningens filialer finge anmärkas, att fyra nya ålderstillägg — dock endast beräknade för ett halvår vartdera — nämligen till filialföreståndarna för Ultuna-, Östgöta-, Värmlands- och Jämtlandsfilialerna automatiskt tillkomme, men att två hela ålderstillägg till Västernorrlandsfilialens föreståndare på grund av att ny innehavare utsetts till denna befattning samtidigt bortfölle. Då tillkommande och bortfallande ålderstillägg uppginge till precis samma belopp, skulle slutsumman å utgiftssidan för anstaltens filialer kunna beräknas till samma belopp, som för innevarande budgetår eller till 103,585 kronor, vilket belopp helt skulle täckas av statsmedel.

I anslutning härtill har lantbruksstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att anvisa för budgetåret 1932/1933 såsom särskilda extra anslag *dels* till uppehållande av Sveriges utsädesförenings praktiskt vetenskapliga verksamhet samt för ledning av och samarbete med föreningens filialer 145,015 kronor, *dels ock* till uppehållande av verksamheten vid föreningens filialer vid Ultuna, i Östergötland, Kalmar län, Västergötland, Värmland, Västernorrlands län och Jämtland samt i Övre Norrland 103,585 kronor eller tillhopa 248,600 kronor.

Såsom jag förut erinrat gäller det, jämlikt beslut av 1930 års riksdag, från statens sida godkända avtalet mellan Sveriges utsädesförening och allmänna svenska utsädesaktiebolaget för tiden intill den 1 juli 1933. Med hänsyn härtill och i betraktande av att någon ändrad ordning i avseende å statens ställning till föreningen icke läser kunna genomföras förrän tidigast från och med sagda dag, torde anslaget till föreningen böra för budgetåret 1932/1933 utgå enligt i huvudsak oförändrade grunder. Lika med lantbruksstyrelsen finner jag tillräcklig anledning ej föreligga att i det läge, frågan om de statsunderstödda växtförädlingsanstalternas framtida organisation befinner sig, tillstyrka höjning av anslaget till förenin-

Departements-
chefen.

gen på grund av utvidgning av dess verksamhet eller av andra därmed jämförliga omständigheter. Lantbruksstyrelsen har emellertid påyrkat en höjning med 600 kronor, motsvarande en förväntad utgiftsökning på grund av nytillkommande ålderstillägg åt vissa befattningshavare. För egen del anser jag, att det bör vara möjligt för föreningen att även utan förhöjt statsanslag tillgodose berörda utgiftsökning. Jag vill i detta sammanhang erinra därom, att beträffande andra föreningar på jordbrukets område i årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, den ståndpunkten så gott som över hela linjen intagits, att anslagshöjningar under nu rådande statsfinansiella läge icke böra vidtagas, samt att det förutsatts, att vederbörande föreningar torde utan förfång för sin verksamhet kunna genom olika besparingsåtgärder så ordna sin verksamhet för nästkommande budgetår, att utgifterna stanna inom ramen för nu utgående statsanslag. Då det sagda synes mig böra gälla jämväl i avseende å Sveriges utsädesförening, tillstyrker jag, att för budgetåret 1932/1933 för föreningens verksamhet anvisas ett extra anslag med oförändrat belopp av 248,000 kronor, därav 144,415 kronor för huvudanstalten och 103,585 kronor för filialerna.

III. Anslag för budgetåret 1932/1933 för verksamheten å Weibullsholm.

Vad angår Weibullsholmsanstalten har *W. Weibull aktiebolag* i skrivelse den 27 augusti 1931 hemställt, att för understödande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm måtte för budgetåret 1932/1933 anvisas ett extra anslag av 100,000 kronor.

Häröver har *lantbruksstyrelsen* efter remiss avgivit ett till jordbruksdepartementet den 16 december 1931 inkommit yttrande. Styrelsen anser fortsatt understöd till växtförädlingsverksamheten å Weibullsholm vara behöfligt även under nästkommande budgetår. Då emellertid resultatet av den pågående utredningen om de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna för det dåvarande icke föreläge, har lantbruksstyrelsen icke funnit lämpligt att ingå på en närmare granskning av förevarande framställning ur mera principiell synpunkt eller angående skäligheten av en höjning utav statsunderstödet till anstalten i fråga, utan tillstyrker styrelsen för budgetåret 1932/1933 samma anslag, som för innevarande budgetår beviljats anstalten, eller 75,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

För egen del ansluter jag mig till vad lantbruksstyrelsen anfört och hemställt samt förordar alltså, att anslaget i fråga för budgetåret 1932/1933 uppföres med oförändrat belopp av 75,000 kronor.

Hemställan.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) för uppehållande av Sveriges utsädesförenings verksamhet för budgetåret 1932/1933 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra anslag av 248,000 kronor; samt

2) för understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1932/1933 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra anslag av 75,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Rune Thygesen.